

НИН, 23.10.08.

Када бих се ја лично питао и када бих ја овог тренутка одлучивао о томе, за мене нема никакве разлике да ли се међународне снаге на Косову зову УНМИК или Еулeкс” рекао је господин Палма, лидер Јединствене Србије и видно орасположио заменицу америчког амбасадора у Београду. Она се сложила са овом мишљу и рекла свом домаћину – “више од свега охрабрује ваша подршка европској будућности Србије, нарочито у овом критичном тренутку за вашу земљу”.

Али за Београд је мало компликованије да орасположи европске силе. У Бриселу, за разлику од Јагодине, влада сасвим друга школа мишљења; из неког разлога за Европу је веома важно како се зову међународне снаге, а најважније је да се зову Еулeкс и да некако почну да функционишу управо под тим именом.

До сада је на Косову распоређена једна петина од предвиђених 2000 полицајаца, судија и специјалних саветника највеће мисије ЕУ, а први који су стигли нашли су се у процепу између косовских власти и Унмика, не успевајући да тачно одреде докле иду чије ингеренције. Са Унмиком је било проблема и око имовине, коју је требало да наследи нова мисија, али је толико запело да је на крају била потребна интервенција генералног секретара Уједињених нација. Осим тога, Срби на Косову не желе да сарађују са Еулeксом, па је нађено прелазно решење да се Унмик задржи мало дуже него што је првобитно било планирано, како би одржавао везу са њима.

Мандат Еулeкса предвиђа помоћ косовским институцијама у правосуђу, полицији и успостављању закона. Смернице су у Ахтисаријевом плану који је ушао и у Устав Косова. Србија је тај план одбила и од почетка формирања европске мисије противила се њеном доласку. Инсталирање Еулeкса није ишло нимало глатко, не због противљења Срба, већ због прилично лоше организације и непланираних препрека на које су наишли “на терену”, на коме су их сачекали домаћини који не мисле да им је у владавини права и развоју институција потребна икаква помоћ. Осим, наравно, финансијске.

У мучном распоређивању моћи, обавеза и права, српско одбијање сарадње сасвим је добро послужило за жалбе да међународна мисија не може да се распростре на целој територији Косова, једино се у тим жалбама није спомињало како иде распростирање на оном делу територије на коме нема Срба. У међувремену Европска унија се самостално и без српске помоћи нашла у невољи са новом мисијом, нестрпљење у Приштини је све веће, а нервоза је прилично подгрејана објашњењима да ће Ахтисаријев план бити директан пут ка пуној независности. Од ЕУ се очекивало да пре свега заокружи косовску територију и отвори врата косовским властима и северно од Ибра. То некако не иде тако глатко, а приштински званичници воле да се жале да се тако “цепа косовска држава”.

И ту је управо сва невоља. Велики је неспоразум око тога која се то држава цепа и како у томе учествује мисија подршке Еулeкс. Србији некако изгледа да је она остала без дела територије, али јој обично стиже одговор да је то и заслужила. Косово, међутим, сматрају албански заштитници, не може да се цепа, јер се већ отцепило од Србије. С друге стране, Срби који мисле да живе у Србији, а не у политичком експерименту званом независно Косово, додатно се оптужују за насилно цепање државе која, истина, још не постоји.

Мисија Еулeкс требало би да административно заокружи територију коју Албанци сматрају својом новом државом и да не буде више забуне око границе до које је Србија поцепана.

Недостатак правне основе на којој би почивала нова држава можда је проблем о коме се нерадо говори, али би Европска унија са олакшањем прихватила решење тог недостатка, до кога може доћи само уз учешће Србије. У супротном Косово ће остати територијална јединица која претендује да буде држава, али која то ипак није. Зато би прихватање Еулeкса био пожељан сигнал да Београд одобрава оно што до сада није одобравао.

Српске власти покушавају да одрже равнотежу између Косова и ЕУ, али је простор за то све ужи. Од председника Тадића стигла је понуда да је Еулeкс прихватљив уколико га одобри Савет безбедности, уколико буде статусно неутралан и не примењује Ахтисаријев план. Европске дипломате радо су прихватиле овај гест добре воље, али није најјасније каквом дипломатском акробатиком ће се помирити нови српски услов и основни разлог због кога је установљена европска мисија. Савет безбедности нема разлога да не прихвати нешто са чим се Србија слаже, а од руских пријатеља који су до сад блокирали одлуке о Косову давно је стигла порука да неће бити већи Срби од Срба. Ахтисаријев план предвиђа управо оно што је Еулeксу дато у задатак, а неутралност мисије која стиже из Уније формално не мора да буде толико спорна. Еулeкс себе може и даље да промовише као неутралну мисију која пружа једну, такорећи, организациону помоћ. Једина је мана што ту помоћ пружа институцијама које себе сматрају институцијама независне државе, а таквим их сматрају и 22 државе Европске уније.

Из западних дипломатских извора стижу гласови да је договор са Београдом на помолу, а шеф мисије ЕУ на Косову Ив де Кермабон потврдио је да тај договор “није много далеко” и изјавио да очекује да ће до краја зиме Еулeкс бити распоређен на целом Косову.

Истовремено, српске власти поручују да неће одустати од Косова, али приштинским западним пријатељима је јасно да стабилност могу одржати само уз помоћ Београда. Европа би за узврат могла да опрости Србији што ју је додатно изиритирала недавним захтевом Генералној скупштини УН да се о питању Косова изјасни Међународни суд правде. Упозорења да то није пут који води у Европу стижу навелико, а истовремено се дискретно дају смернице да би тај пут могао да води преко договора око Еулeкса.

Тако су се питања Косова и Европе, та потпуно раздвојена питања како нам лепо говоре наши европски пријатељи, на волшебан начин поново укрстила. Нешто отворенији био је новопечени добитник Нобелова награде за мир, Марти Ахтисари, преговарач који је од почетка знао како ће се преговори завршити, да “повратак Косова у Србију није изводљива опција”, који је једноставно објаснио да ће Србија морати да промени мишљење о Косову – “Не можете забадати нож у леђа ЕУ и истовремено говорити да хоћете да уђете у Унију”.

Ако је нобеловац у праву, попуштање Еулeксу само је прва етапа у захтевима који ће бити испоручени Србији на њеном путу ка ЕУ, који све извесније води преко Косова.

Ивана Јанковић